

ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

БУГЕРЯ Тетяна Миколаївна

УДК 378.141: 615.8

**МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ У НАВЧАННІ ПРОФЕСІЙНО
ОРІЄНТОВАНИХ ДИСЦИПЛІН У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНІХ ФІЗИЧНИХ РЕАБІЛТОЛОГІВ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата педагогічних наук

Луганськ – 2009

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Мартиненко Володимир Васильович,
Луганський національний університет імені
Тараса Шевченка.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Сущенко Людмила Петрівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова (м. Київ),
завідувач кафедри фізичної реабілітації;

кандидат педагогічних наук, доцент
Демінська Лариса Олексіївна,
Донецький державний інститут здоров'я,
фізичного виховання і спорту,
проректор з наукової роботи.

Захист відбудеться 29 жовтня 2009 р. о 9.30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 29.053.01 у Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка за адресою: 91011, м. Луганськ, вул. Оборонна, 2, ауд. 376.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (91011, м. Луганськ, вул. Оборонна, 2).

Автореферат розіслано 29 вересня 2009 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Н. І. Черв'якова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Соціально-економічні перетворення, що здійснюються в Україні з кінця ХХ – на початку ХХІ століття, спричинили докорінні зміни в усіх сферах життя людей. Погіршення екологічної ситуації в країні, незадовільна система соціально-медичного обслуговування населення, зниження індексу життя зумовлюють потребу в удосконаленні системи охорони здоров'я населення, а також відновлення здоров'я в разі його втрати (реабілітація). При цьому особливого значення набуває підготовка фахівців у галузі фізичної реабілітації.

Останнім часом у багатьох країнах світу, у тому числі й в Україні, саме фізична реабілітація висувається в якості одного з провідних напрямків комплексного відновлення здоров'я та працездатності хворих, а також осіб, які мають особливі потреби та недоліки у фізичному, психоемоційному й соціальному розвитку.

Для України, як і для інших країн, підготовка фахівців-реабілітологів залишається в багатьох аспектах інноваційною, незважаючи на відкриття понад 30 кафедр фізичної реабілітації у ВНЗ нашої держави та принципово важливі наукові дослідження, виконані у зв'язку з цим останнім часом.

Розвиток науки й освіти в сучасному світі все більше визначається міждисциплінарною конвергенцією та інтеграцією різних галузей знання. Сучасний етап розвитку вищої професійної освіти пов'язаний з переходом до практичної реалізації нової освітньої парадигми, яка спрямована на створення цілісної системи неперервної освіти, на формування фахівця, який володіє мультипредметними знаннями й навичками, здатний оперувати різними типами знання у вирішенні практичних проблем у сфері професійної діяльності. Відповідно до завдань Болонської системи майбутній фахівець повинен бути мобільним, володіти вміннями оперативного реагувати на зміни в соціокультурному просторі, мати міждисциплінарні знання. Усе це зумовлює необхідність використання міждисциплінарних зв'язків у вищих навчальних закладах.

Міждисциплінарні зв'язки значно підвищують якість освітнього процесу у вищому навчальному закладі, сприяючи збагаченню змісту дисциплін фахової підготовки, становленню в студентів цілісної картини світу, активізації інтелектуальної та особистісної сфери студентів, цілісному їхньому розвитку як фахівців з фізичної реабілітації. Міждисциплінарний зміст освіти дає більше можливостей для формування творчого мислення студентів через створення проблемних ситуацій інтегративного характеру, розв'язання комплексних професійних завдань.

Проблема міждисциплінарних зв'язків досліджувалася науковцями в різних напрямках: концепція інтеграції в освітньому просторі (В. Безрукова, М. Борулава, О. Данилюк, І. Козловська, Ю. Тюнников, М. Чапаєв та ін.); загальнотеоретичні питання міждисциплінарних зв'язків (А. Гур'єв, І. Зверев,

Ю. Кустов, В. Максимова, А. Петров, А. Усова, В. Фоменко, О. Яворук та ін.); сутність та типологія міжпредметних зв'язків (А. Єрьомкін, Д. Кірюшкін, П. Кулагін, Н. Лошкарьова, В. Максимова, Є. Мінченков, В. Монахов, В. Паламарчук, Н. Петренко, Н. Розенберг, В. Скакун, В. Сисоєв, Н. Талалуєва, Г. Федорець, В. Федорова, В. Штонь та ін.); шляхи реалізації міжпредметних зв'язків у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів (В. Вершинін, С. Гончаренко, А. Єрьомкін, М. Данильченко, Н. Соколова та ін.); психологічне підґрунтя використання міжпредметних зв'язків (Б. Ананьєв, Є. Кабанова-Меллер, Ю. Самарін та ін.); міжпредметні зв'язки та професійна спрямованість навчання (М. Борисенко, Л. Вороніна, О. Дубинчук, Н. Лошкарьова, В. Паламарчук, Л. Савельєва, В. Федорова, Л. Хромова).

Загальнотеоретичні проблеми фізичної реабілітації як комплекс заходів щодо відновлення або компенсації фізичних можливостей, підвищення функціонального стану організму, покращення фізичних якостей, психоемоційної усталеності й адаптаційних резервів організму людини засобами та методами фізичної культури, елементів спорту, масажу, фізіотерапії й природних чинників представлено в дослідженнях таких авторів, як О. Алексєєв, М. Герцик, В. Григоренко, В. Мурза, В. Прістинський, І. Свіщов, Н. Соколова; культури здоров'я як свідомого ставлення людини до цінностей здоров'я, здорового способу життя – у роботах Г. Апанасенка, В. Горашука, О. Дубогай, Г. Кривошеєвої, Т. Ротерс, Л. Суценко та ін.

Проблеми професійної підготовки майбутніх фізичних реабілітологів розглядаються в роботах Г. Верича, А. Вовканича, В. Григоренка, Т. Круцевич, В. Кукси, Ю. Лянного, В. Мухіна, С. Попова та ін.

Питання професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах представлено в дисертаційному дослідженні В. Кукси, валеологічної підготовки зазначених фахівців – О. Міхеєнка. Важливе значення в контексті досліджуваної проблеми мають роботи Л. Демінської щодо міжпредметних зв'язків у професійній підготовці вчителя фізичної культури, О. Кругляка стосовно підготовки майбутніх учителів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання молодших школярів, проте, проблема підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фізичних реабілітологів з використанням міжпредметних зв'язків у процесі навчання професійно орієнтованих дисциплін залишається не розкритою.

У ході аналізу теорії та практики проблеми дослідження було виявлено такі *суперечності* між: сучасними вимогами, що висувуються до фахівця з фізичної реабілітації, і недостатнім рівнем професійної підготовки майбутніх фізичних реабілітологів; сучасною тенденцією до інтеграції наукового знання та певною автономністю навчальних дисциплін у вищій школі; потребою суспільства у фахівцях у галузі фізичної реабілітації та недостатньою дослідженістю теоретико-методологічних засад процесу підготовки майбутніх

фізичних реабілітологів; необхідністю комплексного застосування знань та вмінь у професійній діяльності фізичного реабілітолога та вузькопредметною орієнтованістю навчального процесу у ВНЗ; потребою в оптимізації процесу фахової підготовки фахівців з фізичної реабілітації на засадах міжпредметної інтеграції та недостатньою методичною забезпеченістю, що зумовлено відсутністю теоретично обґрунтованих педагогічних умов ефективного використання міжпредметних зв'язків у навчанні професійно орієнтованих дисциплін.

Актуальність проблеми, її недостатня теоретична й практична розробленість та виявлені протиріччя й зумовили вибір теми дослідження: **„Міжпредметні зв'язки у навчанні професійно орієнтованих дисциплін у фаховій підготовці майбутніх фізичних реабілітологів”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження є складовою частиною комплексної наукової теми Луганського національного університету імені Тараса Шевченка „Модернізація діяльності вищого навчального закладу в контексті європейської інтеграції” (номер державної реєстрації 0103U004993). Тему затверджено Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 8 від 25.10.2005 р.).

Об'єкт дослідження – процес навчання професійно орієнтованих дисциплін у фаховій підготовці майбутніх фізичних реабілітологів.

Предмет дослідження – педагогічні умови ефективного використання міжпредметних зв'язків у навчанні професійно орієнтованих дисциплін у фаховій підготовці майбутніх фізичних реабілітологів.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність використання міжпредметних зв'язків у процесі навчання професійно орієнтованих дисциплін у фаховій підготовці майбутніх фізичних реабілітологів.

Гіпотеза дослідження. Ефективне використання міжпредметних зв'язків у навчанні професійно орієнтованих дисциплін у фаховій підготовці майбутніх фізичних реабілітологів забезпечується за таких педагогічних умов: підготовки викладачів до використання міжпредметних зв'язків у навчальному процесі; спрямованості змісту міжпредметних зв'язків на розвиток структурних компонентів готовності майбутніх фізичних реабілітологів до професійної діяльності; поетапного використання міжпредметних зв'язків у процесі навчання професійно орієнтованих дисциплін при підготовці майбутніх фізичних реабілітологів.

Згідно з метою та гіпотезою дослідження визначено такі **завдання**:

1. На підставі аналізу наукової літератури, нормативно-законодавчих документів розкрити особливості процесу підготовки майбутніх фізичних реабілітологів у вищих навчальних закладах.
2. Визначити сутність міжпредметних зв'язків у фаховій підготовці майбутніх фізичних реабілітологів.

3. Теоретично обґрунтувати та розробити педагогічні умови, які сприяють ефективному використанню міжпредметних зв'язків у навчанні професійно орієнтованих дисциплін у фаховій підготовці майбутніх фізичних реабілітологів.
4. Дослідити реальний стан використання міжпредметних зв'язків у процесі навчання професійно орієнтованих дисциплін при підготовці майбутніх фізичних реабілітологів.
5. Експериментально перевірити визначені педагогічні умови та узагальнити результати дослідної роботи.

Теоретико-методологічну основу дослідження складають: теоретико-методологічні засади вищої освіти (С. Архангельський, О. Глузман, В. Загвязинський, І. Зязюн, Н. Ничкало, В. Ягупов та ін.); теорії діяльності й розвитку особистості (К. Абульханова-Славська, О. Асмолов, І. Бех, Л. Виготський, П. Гальперін, О. Леонтєв, С. Рубінштейн та ін.); ідеї й положення синергетики (О. Князева, С. Курдюмов, І. Пригожин, Г. Хакен); положення системного підходу (В. Афанасьєв, І. Блауберг, М. Каган, В. Садовський, Е. Юдін); особистісно орієнтованого підходу (І. Бех, Є. Бондаревська, О. Пехота, С. Подмазін, Г. Сериков); концептуальні положення щодо інтеграції в освіті (М. Бєрулава, О. Данилюк, І. Козловська, М. Чапаєв та ін.); теоретичні засади міжпредметних зв'язків (А. Гур'єв, І. Зверев, В. Максимова, А. Петров, А. Усова, Г. Федорець, В. Фоменко та ін.); положення теорії і практики використання міжпредметних зв'язків у вищій школі (В. Вершинін, С. Гончаренко, М. Данильченко, А. Єрьомкін, Л. Ковальчук, Н. Соколова та ін.); сучасні положення професійної підготовки фізичних реабілітологів (Г. Верич, А. Вовканич, В. Григоренко, Т. Круцевич, В. Кукса, Ю. Ляний, В. Мухін, С. Попов та ін.); основні положення Законів України „Про освіту”, „Про вищу освіту”, Державна національна програма „Освіта” (Україна XXI століття), Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст.

Відповідно до поставлених завдань було використано комплекс **методів**: *теоретичні* – аналіз психолого-педагогічної, медичної, валеологічної літератури для розкриття стану розробленості досліджуваної проблеми, визначення понятійно-категоріального апарату; узагальнення та систематизація теоретичних положень для обґрунтування педагогічних умов ефективного використання міжпредметних зв'язків у навчанні професійно орієнтованих дисциплін у фаховій підготовці майбутніх фізичних реабілітологів; *емпіричні* – спостереження, інтерв'ю, анкетування, бесіда, тестування, ретроспективний аналіз власного досвіду, аналіз продуктів діяльності, навчально-методичної документації для визначення особливостей використання міжпредметних зв'язків та рівня готовності майбутніх реабілітологів до професійної діяльності; педагогічний експеримент з метою експериментальної перевірки сформульованої гіпотези; *статистичні* – для визначення достовірності отриманих результатів.

Експериментальна база дослідження. Базами дослідження були Інститут фізичного виховання і спорту Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, Чорноморський державний гуманітарний університет імені Петра Могили комплексу „Кієво-Могилянська академія” (м. Миколаїв), Донецький державний інститут здоров’я, фізичного виховання і спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України. Загалом у дослідженні взяли участь 62 викладачі, 490 студентів III – IV курсів вищих навчальних закладів.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що: *вперше* розроблено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови ефективного використання міжпредметних зв’язків у навчанні професійно орієнтованих дисциплін у професійній підготовці майбутніх фізичних реабілітологів, що забезпечують інтегративний характер професійної підготовки; *удосконалено*: форми й методи навчально-виховного процесу у фаховій підготовці майбутніх фізичних реабілітологів; *набули подальшого розвитку* наукові уявлення про сутність професійної підготовки майбутніх фізичних реабілітологів на основі міжпредметних зв’язків; ідеї використання системного, аксіологічного, синергетичного підходів у професійній підготовці фахівців.

Практичне значення дослідження полягає в їх достатній готовності до впровадження в навчальний процес вищої школи: розроблено й впроваджено навчальну програму з професійно орієнтованої дисципліни „Спортивна медицина” з використанням міжпредметних зв’язків; програму методичного семінару „Міжпредметні зв’язки професійно орієнтованих дисциплін у фаховій підготовці майбутніх фізичних реабілітологів” для викладачів; спецкурс для майбутніх фізичних реабілітологів „Професійна діяльність сучасного фізичного реабілітолога: інтегративний підхід”; конспекти лекцій і практичних занять дисциплін циклу підготовки зі спеціальності (спортивна медицина, основи фізичної реабілітації, технічні засоби в реабілітації, методи фізичної реабілітації, масаж) з урахуванням міжпредметних зв’язків.

Результати дисертаційного дослідження **впроваджено** в навчально-виховний процес Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (довідка про впровадження №1/80 від 15.01.2009 р.), Донецького державного інституту здоров’я, фізичного виховання і спорту (довідка №114 від 13.02.2008 р.), Чорноморського державного гуманітарного університету імені Петра Могили комплексу „Кієво-Могилянська академія” (довідка № 01/287 від 01.12.2008 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації доповідалися на науково-практичних конференціях різного рівня, а саме: на *Міжнародних*: „Наука. Здоров’я. Реабілітація” (Луганськ, 2004), „Наука. Освіта. Здоров’я. Реабілітація” (Луганськ, 2005), „Ціннісні пріоритети освіти у XXI столітті: орієнтири та напрямки сучасної освіти” (Луганськ, 2005),

„Могилянські читання – 2007” (Миколаїв, 2007), „Розвиток системи безперервної освіти в регіоні” (Луганськ, 2007), „Ольвійський форум – 2008: стратегія України в геополітичному просторі (Ялта, 2008), „Олімпійський спорт, фізична культура, здоров’я нації у сучасних умовах” (Луганськ, 2008); *Всеукраїнських*: „Роль фізичної культури та спорту в становленні та зміцненні генофонду України” (Полтава, 2006), „Культура здоров’я, реабілітація, фізичне виховання і спорт в сучасних умовах” (Луганськ, 2006 – 2009 рр.). Результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки та кафедри фізичної реабілітації і валеології, щорічних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено в 16 одноосібних наукових працях, з яких 9 статей – у наукових фахових виданнях.

Обсяг і структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного, загальних висновків, списку використаних джерел (299 найменувань, з них 17 – іноземною мовою), 18 додатків на 64 сторінках. Робота містить 22 таблиці, 11 рисунків. Загальний обсяг дисертації – 282 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, визначено об’єкт, предмет, мету, гіпотезу та завдання роботи, охарактеризовано теоретико-методологічні засади, методи дослідження, висвітлено наукову новизну й практичне значення дисертації; подано інформацію щодо апробації та впровадження отриманих результатів.

У першому розділі дисертації **„Теоретичні засади підготовки майбутніх фізичних реабілітологів на основі міжпредметних зв’язків”** представлено аналіз особливостей процесу підготовки майбутніх фізичних реабілітологів у вищих навчальних закладах, визначено сутність і функції міжпредметних зв’язків у процесі фахової підготовки майбутніх фізичних реабілітологів, теоретично обґрунтовано педагогічні умови, які забезпечують ефективність використання міжпредметних зв’язків у процесі навчання професійно орієнтованих дисциплін майбутніх фізичних реабілітологів.

Ускладнення соціальних, демографічних, екологічних, техногенних та інших проблем сучасного соціуму зумовлює необхідність підготовки фізичних реабілітологів, які повинні ефективно вирішувати складні завдання відновлення здоров’я та працездатності широких верств населення, залучення всіх громадян до здорового способу життя. Відповідно загальнодержавного значення набуває підготовка професіонала-реабітолога, якому потрібні комплексні знання з різних наукових фундаментальних та професійно орієнтованих дисциплін, що

забезпечується використанням міжпредметних зв'язків у навчальному процесі ВНЗ.

Проблема міжпредметних зв'язків стала ґрунтовно досліджуватися в 50 – 70-х рр. XX ст. (І. Зверев, М. Махмутов, В. Максимова, В. Федорова та ін.). Наступний етап пов'язано з теоретико-методологічним обґрунтуванням ідеї інтеграції в освітньому просторі (М. Берулава, О. Данилюк, А. Єрьомкін, Ю. Кустов, В. Скакун, Г. Федорець та ін.).

У науковій літературі (В. Максимова, Ф. Соколова, В. Федорова, А. Усова та ін.) існують різні підходи до визначення поняття „міжпредметні зв'язки”, які розглядаються і як дидактична умова, і як дидактичний принцип, і як дидактичний засіб. Традиційно міжпредметні зв'язки визначаються як: по-перше, комплексний підхід до навчання та виховання, що дозволяє виокремити як провідні елементи змісту освіти, так і взаємозв'язки між предметами; по-друге, взаємоузгодженість навчальних програм, зумовлена системою наук та дидактичними цілями.

Необхідність міжпредметних зв'язків зумовлена природою мислення, об'єктивними законами вищої нервової діяльності, законами психології та фізіології (І. Павлов, Ю. Самарін та ін.).

Узагальнення наукових підходів до сутності та змісту міжпредметних зв'язків (В. Вершинін, А. Єрьомкін, В. Максимова, Г. Федорець та ін.) дозволяють виокремити їх види залежно від того чи іншого критерію: за спрямованістю (прямі та зворотні), за розташуванням в освітньому процесі (горизонтальні та вертикальні), за хронологією (попередні, супутні, перспективні), за складом (змістові, методичні, операціональні, організаційні).

У навчанні професійно орієнтованих дисциплін майбутніх фізичних реабілітологів міжпредметні зв'язки забезпечують формування наукової картини світу, зумовлюють міжпредметний рівень засвоєння навчального матеріалу, що сприяє широкому переносу знань, розвитку узагальнених пізнавальних умінь. Міжпредметні зв'язки сприяють подоланню протиріч, які притаманні багатопредметній системі фахової підготовки майбутніх фізичних реабілітологів, між розрізненими знаннями окремих предметів та необхідністю їх синтезу й комплексного застосування на практиці в процесі професійної діяльності. Важливу роль вони відіграють також у подоланні дублювання навчального матеріалу, що забезпечує раціональне використання навчального часу в умовах Болонської системи навчання.

Міжпредметні зв'язки у навчанні професійно орієнтованих дисциплін розглядаються як зв'язки між структурними елементами змісту професійно орієнтованих дисциплін, що виражаються в поняттях, теоріях, законах і сприяють формуванню системи знань, умінь і навичок та розвитку готовності майбутніх фізичних реабілітологів до професійної діяльності.

Аналіз стану підготовки майбутніх фізичних реабілітологів засвідчив, що сучасний процес професійної підготовки майбутнього фізичного реабілітолога набуває ефективності за умови використання системного, діяльнісного, інтеграційного, аксіологічного, синергетичного підходів. Інтеграційний підхід передбачає використання знань з різних професійно орієнтованих дисциплін; системний підхід дає можливість виявити роль і місце кожної дисципліни в процесі підготовки майбутніх фізичних реабілітологів та встановити взаємозв'язки між дисциплінами, забезпечуючи формування в студентів цілісної системи знань, умінь і навичок; синергетичний підхід зумовлює виокремлення таких форм міжпредметної інтеграції, які дозволяють формувати в студентів „відкрити” систему знань, яка здатна в подальшому інтегруватися в нові системи знань; аксіологічний підхід передбачає визнання цінності людини в єдності духовних, фізичних та психічних аспектів, значущості надпредметного знання в системі професійної підготовки майбутнього фізичного реабілітолога.

До основних функцій міжпредметних зв'язків віднесено: освітню, розвивальну, методологічну, інтегруючу, організаційну, координуючу, конструктивну, мобілізаційну, дослідницьку.

Аналіз теоретичних засад дослідження, сучасних підходів до процесу підготовки майбутніх фізичних реабілітологів дозволив обґрунтувати педагогічні умови, які забезпечують ефективне використання міжпредметних зв'язків у процесі навчання професійно орієнтованих дисциплін.

Першою педагогічною умовою було визначено *підготовку викладачів до використання міжпредметних зв'язків*, яка впливає на суттєве підвищення ефективності як самого процесу використання міжпредметних зв'язків, так і на результативність професійної підготовки, передбачає сформованість у викладачів інтересу до використання міжпредметних зв'язків у процесі підготовки майбутніх фізичних реабілітологів; розуміння цілі й основних завдань міжпредметних зв'язків у навчальному процесі; володіння теоретико-методичними засадами використання міжпредметних зв'язків у навчально-виховному процесі. Діяльність викладачів професійно орієнтованих дисциплін спрямовується на збагачення змісту навчальних занять науковою інформацією інтегративного характеру, засвоєння студентами системи провідних понять, загальних принципів та закономірностей, притаманних відповідній фундаментальній науці, формування в них узагальнених прийомів навчальної діяльності в умовах інтегрованого вузівського навчання, розвитку наукового стилю мислення. Важливою постає проблематизація змісту навчання на основі побудови цілісної системи навчально-пізнавальних, професійно орієнтованих та дослідницьких завдань; розвиток інтересу студентів до майбутньої професійної діяльності фізичного реабілітолога. Показниками підготовки викладачів до використання міжпредметних зв'язків є: ступінь відображення міжпредметних зв'язків у програмно-методичному забезпеченні навчального процесу,

ставлення викладачів до міжпредметних зв'язків, способів та форм їхнього практичного втілення, систематичне використання міжпредметних зв'язків у навчанні професійно орієнтованих дисциплін.

Друга умова – *спрямованість змісту міжпредметних зв'язків на розвиток структурних компонентів готовності майбутніх фізичних реабілітологів до професійної діяльності* – пов'язана з тим, що результатом фахової підготовки майбутніх реабілітологів виступає готовність до професійної діяльності в галузі фізичної реабілітації як комплексу медико-біологічних, психолого-педагогічних, профілактичних засобів щодо відновлення (чи компенсації) функцій організму хворих та інвалідів або їхньої працездатності.

Готовність майбутніх фізичних реабілітологів до професійної діяльності розглядається як результат спеціальної підготовки, включає сукупність професійних знань, умінь та навичок, які мають комплексний характер, сформовану мотивацію до цього виду діяльності.

Структурні компоненти готовності представлені: мотиваційним (інтерес та позитивне ставлення до реабілітаційної діяльності; ставлення до людини як цілісності; потреба в самореалізації й професійному саморозвитку), морально-ціннісним (дотримання норм моральності й моральної культури, етичних норм поведінки в процесі здійснення професійних функцій; чуйність, емпатія); когнітивним (знання з професійно орієнтованих дисциплін для побудови індивідуальних реабілітаційних програм; знання різних методик та засобів реабілітаційної діяльності; способів пошуку та структурування інформації на інтегративних засадах й аналізу конкретної професійної ситуації); комунікативним (сформованість уміння контактувати з пацієнтами й колегами по роботі, з будь-якої ситуації виходити з позицій гуманності й милосердя); діяльнісно-практичним (володіння комплексними методами організації фізреабілітаційної діяльності, планування завдань і способів їх вирішення в майбутній професійній діяльності в напрямку поставлених цілей; уміння й навички фізреабілітаційної діяльності); креативним компонентом, пов'язаним з проявом творчих можливостей, участі в науково-дослідній діяльності.

Третя педагогічна умова – *поетапне використання міжпредметних зв'язків у процесі навчання професійно орієнтованих дисциплін при підготовці майбутніх фізичних реабілітологів* – передбачає аналіз змісту професійно орієнтованих дисциплін у контексті завдань міжпредметних зв'язків з метою встановлення їхнього місця в цілісному процесі професійної підготовки майбутніх фізичних реабілітологів; аналіз та відбір навчальних дисциплін, що передбачені робочим навчальним планом цієї спеціальності, які необхідні для встановлення міжпредметних зв'язків; структурування навчальної інформації на основі виокремлення наскрізних наукових понять, теорій, закономірностей для забезпечення міжпредметних зв'язків; реалізацію міжпредметних зв'язків у процесі навчання професійно орієнтованих дисциплін майбутніх фізичних реабіліто-

логів; аналіз й оцінка результативності використання міжпредметних зв'язків. У змісті професійно орієнтованих дисциплін мають бути виокремлені загальні інтегровані компоненти: проблемно-предметний зміст (проблема цього предмета в інших предметах); конкретний факт (подія); базове, провідне поняття; ідеї, теорії навчального курсу; персоналізація змісту. Важливим чинником реалізації міжпредметних зв'язків у технологічному плані постають міжпредметні завдання, дидактичні ігри, заняття інтегрованого типу тощо.

Завершальним етапом опанування студентами професійно орієнтованих дисциплін у процесі фахової підготовки майбутніх фізичних реабілітологів є вивчення інтегрованого спецкурсу, який сприяє формуванню надпредметних знань, умінь та навичок, що забезпечує ставлення майбутнього фізичного реабілітолога до відновлення здоров'я й працездатності людини як цілісного організму. З позицій особистісно орієнтованого підходу важливого значення набуває розвиток професійної рефлексії щодо усвідомлення сутнісних характеристик майбутньої професійної діяльності.

У другому розділі „**Експериментальна перевірка педагогічних умов ефективного використання міжпредметних зв'язків у процесі навчання професійно орієнтованих дисциплін при підготовці майбутніх фізичних реабілітологів**” розроблено критерії, показники та рівні готовності майбутніх фізичних реабілітологів до професійної діяльності, представлено результати впровадження педагогічних умов використання міжпредметних зв'язків у процесі навчання професійно орієнтованих дисциплін, аналіз результативності педагогічного експерименту.

Для оцінювання готовності майбутніх фахівців у галузі фізичної реабілітації до професійної діяльності було визначено такі критерії: мотиваційний, когнітивний та технологічний, показники яких відповідають змістовному наповненню структурних компонентів готовності майбутніх фізичних реабілітологів до професійної діяльності. За встановленими критеріями було визначено рівні: низький (елементарний), середній (репродуктивний), високий (творчий).

Аналіз навчально-методичного забезпечення процесу фахової підготовки майбутніх фізичних реабілітологів засвідчив недостатній операційний рівень їхньої розробки. Результати констатувального етапу експерименту на підставі використання анкетування, спостереження, аналізу продуктів діяльності засвідчили, що студенти певною мірою володіють предметними знаннями з конкретних дисциплін, натомість, не мають навичок розкриття причинно-наслідкових, закономірних зв'язків у змісті професійно орієнтованих дисциплін, неузгодженість у часі вивчення суміжних навчальних дисциплін, що утруднює використання можливостей одного предмета для теоретичної та практичної підготовки студентів до вивчення інших предметів, відсутність єдності в інтерпретації загальних наукових понять, законів та теорій, доволі обмежені

можливості для переносу знань, умінь і навичок, отриманих при вивченні одних навчальних дисциплін на вивчення інших.

Традиційно студенти володіють об'єктивним знанням, яке потребує репродуктивного відтворення набутої інформації, способів діяльності, хоча така складова професійної діяльності фізреабілітолога, як особистісне ставлення до пацієнта, вибір індивідуальної програми реабілітації належить до суб'єктивного знання, що набуває особливої значущості в контексті особистісно орієнтованої парадигми сучасної освіти (І. Бех, Є. Бондаревська, О. Пехота та ін.).

У процесі експериментальної роботи були задіяні студенти та викладачі Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, Донецького державного інституту здоров'я, фізичного виховання і спорту, Чорноморського державного гуманітарного університету імені Петра Могили комплексу „Києво-Могилянська академія” (490 студентів III – IV курсів, 62 викладачі).

Результати констатувального етапу експерименту засвідчили дуже низький рівень готовності майбутніх фізичних реабілітологів до професійної діяльності (в ЕГ – 64,7 %, у КГ – 64,9 %). Високий рівень в експериментальній групі показали 7,3 % студентів, а в контрольній – 7,1 %.

Формувальний етап педагогічного експерименту спрямовувався на апробацію та експериментальну перевірку доцільності й необхідності реалізації зазначених педагогічних умов і складався з трьох етапів.

Перший – *підготовчий* – етап педагогічного експерименту передбачав розробку програми й детального тематичного плану методичного семінару „Міжпредметні зв'язки професійно орієнтованих дисциплін у фаховій підготовці майбутніх фізичних реабілітологів” для підготовки викладачів університету до використання міжпредметних зв'язків у процесі навчання професійно орієнтованих дисциплін, програми спецкурсу „Професійна діяльність сучасного фізичного реабілітолога: інтегративний підхід” для студентів. Цей етап передбачав розробку програмно-методичного забезпечення процесу навчання професійно орієнтованих дисциплін з використанням міжпредметних зв'язків.

На другому – *основному* – етапі експериментальної роботи впроваджено розроблені педагогічні умови ефективного використання міжпредметних зв'язків у процесі навчання професійно орієнтованих дисциплін при підготовці майбутніх фізичних реабілітологів: підготовки викладачів до використання міжпредметних зв'язків у навчальному процесі; спрямованості змісту міжпредметних зв'язків на розвиток структурних компонентів готовності майбутніх фізичних реабілітологів до професійної діяльності; поетапного використання міжпредметних зв'язків у процесі навчання професійно орієнтованих дисциплін при підготовці майбутніх фізичних реабілітологів.

Підготовка викладачів включала проведення семінару „Міжпредметні зв'язки професійно орієнтованих дисциплін у фаховій підготовці майбутніх

фізичних реабілітологів”, організацію інформаційної підтримки процесу використання міжпредметних зв'язків у навчальному процесі ВНЗ, координацію зазначеного виду діяльності структурними підрозділами університету (кафедра, рада факультету, навчально-методична комісія, науково-методичний відділ, центр інноваційних технологій та ін.). Робота викладачів у семінарі передбачала самоаналіз власного досвіду з реалізації міжпредметних зв'язків, опанування теоретичних основ міжпредметних зв'язків, діяльнісно-практичний аспект, рефлексію.

Міжпредметні зв'язки в навчанні таких професійно орієнтованих дисциплін „Основи фізичної реабілітації”, „Валеологія”, „Масаж”, „Методи фізичної реабілітації”, „Технічні засоби в реабілітації”, „Метрологічний контроль у фізичній реабілітації”, „Біомеханіка з елементами динамічної анатомії”, „Клініко-лабораторна й функціональна діагностика”, „Лікувальна фізкультура й лікарський контроль”, „Гігієна шкільна, фізичного виховання і спорту”, „Дієтотерапія”, „Педагогіка та історія педагогіки”, „Психологія”, „Спортивні ігри з методикою викладання”, „Теорія і методика фізичного виховання” реалізовувалися на основі базової дисципліни „Спортивна медицина”. Використовувалися різноманітні види міжпредметних зв'язків, зокрема прямі та зворотні, горизонтальні та вертикальні, попередні, супутні, перспективні та ін.

Відповідно до завдань експериментальної роботи організовано вивчення студентами спецкурсу „Професійна діяльність сучасного фізичного реабілітолога: інтегративний підхід”, заснований на інтеграції знань з різних галузей для побудови реабілітаційних програм, вирішення проблемних ситуацій, оволодіння методами для формування професійних та особистісних якостей майбутнього фізичного реабілітолога.

На третьому – *діагностувальному* – етапі здійснено діагностику та оцінку ефективності впроваджених педагогічних умов. Результати формуального етапу експерименту засвідчили зменшення числа викладачів, які виявляли негативне або байдуже ставлення до використання міжпредметних зв'язків в освітньому процесі. Якщо на початку експериментального дослідження частка викладачів, які ставилися негативно або скоріше негативно до міжпредметних зв'язків, становила 40,32 %, то після проведення експерименту – 16,13 %. Кількість викладачів, які ставилися позитивно, збільшилася з 27,42 % до 69,35 %.

Результати експерименту засвідчили зміни в змісті міжпредметних зв'язків та їх спрямованості при використанні викладачами. Ці зміни були зафіксовані в робочих навчальних програмах, планах лекційних і практичних занять кожного викладача, який був учасником науково-методичного семінару.

Визначено значні позитивні зміни в зростанні показників за всіма критеріями в експериментальній групі порівняно зі студентами контрольної групи щодо готовності майбутніх фізичних реабілітологів до професійної

діяльності. Аналіз результатів засвідчив досягнення більшістю студентів ЕГ високого та середнього рівнів готовності майбутніх фізичних реабілітологів до професійної діяльності, яка формувалася в навчанні професійно орієнтованих дисциплін з використанням міжпредметних зв'язків і відсутність такої результативності в КГ, у якій у рамках традиційного навчання не приділялася увага підготовці з використанням міжпредметних зв'язків. Узагальнені результати дослідно-експериментальної роботи представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка сформованості готовності майбутніх фізичних реабілітологів до професійної діяльності

Критерії	Етапи експерименту	Група	% студентів		
			Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
Мотиваційний	Початок	КГ	14,5	25,6	59,9
	Кінець	КГ	15,0	28,7	56,3
	Початок	ЕГ	14,4	25,2	60,4
	Кінець	ЕГ	41,2	55,2	3,6
Когнітивний	Початок	КГ	7,5	24,5	68,0
	Кінець	КГ	8,7	25,5	65,8
	Початок	ЕГ	7,2	24,4	68,4
	Кінець	ЕГ	34,8	59,6	5,6
Технологічний	Початок	КГ	6,6	24,1	69,3
	Кінець	КГ	14,1	31,6	54,3
	Початок	ЕГ	6,4	24,0	69,6
	Кінець	ЕГ	47,2	48,4	4,4

Достовірність отриманих експериментальних даних перевірялася за допомогою t-критерію Стьюдента ($p < 0,05$). Отримані дані дозволяють констатувати ефективність використання міжпредметних зв'язків у навчанні професійно орієнтованих дисциплін у фаховій підготовці майбутніх фізичних реабілітологів.

Аналіз результату формувального експерименту підтвердив правильність висунутої гіпотези про ефективність реалізації педагогічних умов щодо ефективного використання міжпредметних зв'язків у навчанні професійно орієнтованих дисциплін у фаховій підготовці майбутніх фізичних реабілітологів.

Результати проведеного дослідження дозволяють зробити такі **висновки**:

1. У дисертаційному дослідженні наведено теоретичне узагальнення та практичне розв'язання наукової проблеми використання міжпредметних зв'язків у навчанні професійно орієнтованих дисциплін у фаховій підготовці

майбутніх фізичних реабілітологів, що виявляється в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов, які сприяють ефективності досліджуваного процесу.

2. Аналіз наукової літератури, нормативно-законодавчих документів дозволив дійти висновку, що в умовах ускладнення соціальних, демографічних, екологічних, техногенних та інших проблем сучасного соціуму підготовка фізичних реабілітологів, які повинні ефективно вирішувати складні завдання відновлення здоров'я та працездатності широких верств населення, залучення всіх громадян до здорового способу життя, набуває загальнодержавного значення. Професіоналу-реабітологу потрібні знання з різних наукових фундаментальних та професійно орієнтованих дисциплін.

3. Вивчення теоретичних засад використання міжпредметних зв'язків у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів засвідчило, що наявність різноманітних підходів до тлумачення поняття міжпредметних зв'язків зумовлено їхнім поліфункціональним характером. Міжпредметні зв'язки в сучасному науковому дискурсі розглядаються і як дидактична умова, і як дидактичний принцип, і як дидактичний засіб. Традиційно міжпредметні зв'язки визначаються як: по-перше, комплексний підхід до навчання та виховання, що дозволяє виокремити як провідні елементи змісту освіти, так і взаємозв'язки між предметами: по-друге, взаємоузгодженість навчальних програм, що зумовлена системою наук та дидактичними цілями. До основних функцій міжпредметних зв'язків віднесено: освітню, розвивальну, методологічну, інтегруючу, організаційну, координуючу, конструктивну, мобілізаційну, дослідницьку.

Ефективність процесу навчання професійно орієнтованих дисциплін з використанням міжпредметних зв'язків забезпечується за умови використання системного, діяльносного, інтеграційного, аксіологічного, синергетичного підходів.

Міжпредметні зв'язки сприяють формуванню інтегрованого змісту навчального матеріалу професійно орієнтованих дисциплін, що забезпечується поєднанням різнохарактерних знань, способів діяльності, інструментальних технологій, і включають значні можливості для розвитку в студентів як майбутніх фахівців інтелектуальних, творчих здібностей, створює умови для формування здатності здійснювати професійну діяльність на інтегративних засадах.

4. Педагогічними умовами, що забезпечують ефективне використання міжпредметних зв'язків у навчанні професійно орієнтованих дисциплін у фаховій підготовці майбутніх фізичних реабітологів, визначено такі: підготовка викладачів до використання міжпредметних зв'язків у навчальному процесі; спрямованість змісту міжпредметних зв'язків на розвиток структурних компонентів готовності майбутніх фізичних реабітологів до професійної

діяльності; поетапне використання міжпредметних зв'язків у процесі навчання професійно орієнтованих дисциплін при підготовці майбутніх фізичних реабілітологів.

5. На підставі теоретичного аналізу наукової літератури з проблеми дослідження та з урахуванням специфіки професійної діяльності фізичного реабілітолога доведено, що найважливішим показником ефективності процесу підготовки зазначених фахівців виступає готовність майбутніх фізичних реабілітологів до професійної діяльності, що розглядається як результат спеціальної підготовки, включає сукупність професійних знань, умінь та навичок, які мають комплексний характер, сформовану мотивацію до цього виду діяльності. Обґрунтовано такі структурні компоненти готовності: мотиваційний, морально-ціннісний, когнітивний, комунікативний, діяльнісно-практичний, креативний. Визначено критерії оцінки рівнів готовності майбутніх фізичних реабілітологів до професійної діяльності: мотиваційний, когнітивний та технологічний, показники яких відповідають змістовному наповненню структурних компонентів готовності майбутніх фізичних реабілітологів до професійної діяльності. За встановленими критеріями було визначено рівні: низький (елементарний), середній (репродуктивний), високий (творчий).

6. Результати констатувального експерименту засвідчили негативне та індиферентне ставлення до реалізації міжпредметних зв'язків у навчальному процесі, наявність у більшості студентів низького рівня готовності до професійної діяльності фізичного реабілітолога, відсутність відповідного програмно-методичного забезпечення.

7. Експериментальна перевірка педагогічних умов ефективного використання міжпредметних зв'язків у навчанні професійно орієнтованих дисциплін у фаховій підготовці майбутніх фізичних реабілітологів здійснювалася на основі базової дисципліни „Спортивна медицина” із залученням змісту професійно орієнтованих дисциплін, передбачених навчальним планом спеціальності „Фізична реабілітація”. Розроблено й упроваджено навчальну програму з професійно орієнтованої дисципліни „Спортивна медицина” з використанням міжпредметних зв'язків; програму методичного семінару „Міжпредметні зв'язки професійно орієнтованих дисциплін у фаховій підготовці майбутніх фізичних реабілітологів” для викладачів; спецкурс для майбутніх фізичних реабілітологів „Професійна діяльність сучасного фізичного реабілітолога: інтегративний підхід”; програмно-методичне забезпечення дисциплін циклу підготовки зі спеціальності з урахуванням міжпредметних зв'язків.

8. Результати експериментального дослідження засвідчили, що використання міжпредметних зв'язків у процесі навчання професійно орієнтованих дисциплін дозволило активізувати навчально-виховну діяльність студентів, створити відповідні умови повноцінного засвоєння знань, умінь і розвитку готовності майбутніх фізичних реабілітологів до професійної

діяльності. Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи показав, що вміння студентів переносити, осмислювати й використовувати знання на практиці, які набуваються в процесі навчання професійно орієнтованих дисциплін в експериментальній групі, значно вище. Згідно з результатами експериментального дослідження встановлено підвищення рівня мотиваційного, когнітивного, технологічного компонентів готовності до професійної діяльності, що дає підставу стверджувати про досягнення поставленої мети та виконання завдань нашого дослідження.

Проведене дослідження не вичерпує окресленої проблеми й передбачає подальший науковий пошук, пов'язаний з обґрунтуванням форм та засобів ефективного використання міжпредметних зв'язків у процесі самоосвітньої діяльності майбутніх фізичних реабілітологів, розробкою міжпредметних кейсів у процесі фахової підготовки фізичних реабілітологів, підготовкою тьюторів для реалізації навчання на міжпредметній основі.

Основний зміст дисертації відображено в публікаціях:

1. **Бугеря Т. М.** Місце і роль міжпредметних зв'язків у процесі якісної підготовки майбутніх реабілітологів / Т. М. Бугеря // Освіта Донбасу. – 2006. – № 1. – С. 82 – 87.

2. **Бугеря Т. М.** Міжпредметні зв'язки й ефективна підготовка фізичних реабілітологів у педагогічних ВНЗ / Т. М. Бугеря // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2006. – № 1. – С. 16 – 19.

3. **Бугеря Т. М.** Використання міжпредметних зв'язків в удосконаленні навчальної діяльності майбутніх фізичних реабілітологів / Т. М. Бугеря // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2006. – № 3. – С. 10 – 12.

4. **Бугеря Т. М.** Використання положень акмеології у процесі креативної професійної підготовки майбутніх фізичних реабілітологів / Т. М. Бугеря // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2006. – № 12. – С. 19 – 23.

5. **Бугеря Т. М.** Реалізація міжпредметних зв'язків у викладанні професійно орієнтованих дисциплін при підготовці майбутніх фізичних реабілітологів / Т. М. Бугеря // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2007. – № 7. – С. 29 – 34.

6. **Бугеря Т. М.** Міжпредметні зв'язки у навчанні професійно орієнтованих дисциплін як засіб удосконалення фахової підготовки майбутніх фізичних реабілітологів / Т. М. Бугеря // Наукові праці : наук.-метод. журн. – Т. 75. – Вип. 62. Педагогічні науки. – Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2007. – С. 141 – 145.

7. **Бугеря Т. М.** Педагогічне забезпечення міжпредметних зв'язків у процесі навчання професійно орієнтованих дисциплін при підготовці майбутніх

фізичних реабілітологів / Т. М. Бугеря // Наукові праці : наук.-метод. журн. – Т. 86. – Вип. 73. Педагогічні науки. – Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. – С. 123 – 127.

8. **Бугеря Т. М.** Педагогічні аспекти оптимізації пізнавальної й креативної діяльності учнів при вивченні дисципліни „Безпека життєдіяльності й цивільна оборона” / Т. М. Бугеря // Вісн. Луган. нац. пед. ун-ту імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки. – 2005. – № 10. – С. 24 – 29.

9. **Бугеря Т. Н.** Подготовка педагога к реализации межпредметных связей в высших учебных заведениях (на примере обучения профессионально-ориентированным дисциплинам будущих физических реабилитологов) / Т. Н. Бугеря // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2008. – № 7. – С. 18 – 22.

10. **Бугеря Т. М.** Використання міжпредметних зв'язків з метою оптимізації процесу підготовки фахівця з фізичної реабілітації / Т. М. Бугеря // Роль фізичної культури та спорту в становленні та зміцненні генофонду України : зб. наук. пр. – Полтава, 2006. – С. 33 – 38.

11. **Бугеря Т. М.** Науково-методичні аспекти якісної підготовки сучасних фахівців з фізичної реабілітації / Т. М. Бугеря // Наука. Освіта. Здоров'я. Реабілітація : зб. наук. пр. – Луганськ, 2005. – С. 32 – 40.

12. **Бугеря Т. М.** Педагогічне забезпечення міжпредметних зв'язків у фаховій підготовці фізичних реабілітологів / Т. М. Бугеря // Культура здоров'я, реабілітація, фізичне виховання і спорт у сучасних умовах : зб. наук. пр. – Луганськ, 2006. – С. 31 – 39.

13. **Бугеря Т. Н.** Роль интегративных знаний по безопасности жизнедеятельности в освоении дисциплин, ориентированных на здоровье человека / Т. М. Бугеря // Наука. Здоров'я. Реабілітація : зб. наук. пр. – Луганськ, 2004. – С. 77 – 84.

14. **Бугеря Т. Н.** Рискометрия и подготовка специалистов по предупреждению негативного воздействия факторов окружающей среды на здоровье / Т. Н. Бугеря // Безпека. Здоров'я. Реабілітація : зб. наук. пр. – Луганськ, 2005. – С. 34 – 38.

15. **Бугеря Т. Н.** Сущность, содержание и структурные компоненты профессиональной подготовки будущих физических реабилитологов / Т. Н. Бугеря // Розвиток системи безперервної освіти в регіоні : зб. наук. пр. – Луганськ, 2007. – С. 127 – 137.

16. **Бугеря Т. Н.** Методологические аспекты профессиональной подготовки будущих физических реабилитологов в вузах / Т. М. Бугеря // Культура здоров'я, реабілітація, фізичне виховання і спорт у сучасних умовах : зб. наук. пр. – Луганськ, 2007. – С. 102 – 108.

Бугеря Т. М. Міжпредметні зв'язки у навчанні професійно орієнтованих дисциплін у фаховій підготовці майбутніх фізичних реабілітологів. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2009.

У дисертації на основі теоретичного аналізу наукових джерел визначено сутність поняття „міжпредметні зв'язки”, розкрито роль міжпредметних зв'язків у процесі формування готовності майбутніх фізичних реабілітологів до професійної діяльності, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови ефективного використання міжпредметних зв'язків у процесі навчання професійно орієнтованих дисциплін у фаховій підготовці майбутніх фізичних реабілітологів.

Розроблено й апробовано програму методичного семінару для викладачів університету „Міжпредметні зв'язки професійно орієнтованих дисциплін у професійній підготовці майбутніх фізичних реабілітологів”; навчально-методичне забезпечення дисципліни „Спортивна медицина” з використанням міжпредметних зв'язків, відповідні форми та методи навчально-виховної роботи з майбутніми фізичними реабілітологами.

Ключові слова: міжпредметні зв'язки, фахова підготовка майбутніх фізичних реабілітологів, готовність майбутніх фізичних реабілітологів до професійної діяльності, педагогічні умови.

Бугеря Т. Н. Межпредметные связи в обучении профессионально ориентированным дисциплинам в профессиональной подготовке будущих физических реабилитологов. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко. – Луганск, 2009.

Диссертационное исследование посвящено актуальной проблеме современной теории и практики профессионального образования – использованию межпредметных связей в процессе обучения профессионально ориентированным дисциплинам в профессиональной подготовке будущих физических реабилитологов.

В условиях обострения социальных, демографических, экологических, техногенных и других проблем современного социума подготовка физических реабилитологов, которые должны эффективно решать сложные задачи восстановления здоровья и работоспособности широких слоев населения, привлечения всех граждан к здоровому образу жизни, приобретает общегосударственное значение. Доказано, что профессионалу-реабилитологу нужны знания по разным фундаментальным и профессионально ориентированным дисциплинам.

Анализ научной литературы показал наличие различных подходов к определению понятия „межпредметные связи”, которые в современном научном дискурсе рассматриваются и как дидактическое условие, и как дидактический принцип, и как дидактическое средство. Традиционно межпредметные связи определяются как: во-первых, комплексный подход к обучению и воспитанию, что позволяет выделить как ведущие элементы содержания образования, так и взаимосвязи между предметами; во-вторых, взаимосогласованность учебных программ, обусловленная системой наук и дидактическими целями. К основным функциям межпредметных связей отнесено: образовательную, развивающую, методологическую, интегрирующую, организационную, координирующую, конструктивную, мобилизационную, исследовательскую.

Эффективность процесса обучения профессионально ориентированным дисциплинам с использованием межпредметных связей обеспечивается при реализации системного, деятельностного, интегрированного, аксиологического, синергетического подходов.

Обоснованы педагогические условия, обеспечивающие эффективное использование межпредметных связей в обучении профессионально ориентированным дисциплинам в профессиональной подготовке будущих физических реабилитологов: подготовка преподавателей к использованию межпредметных связей в учебном процессе; направленность содержания межпредметных связей на развитие структурных компонентов готовности будущих физических реабилитологов к профессиональной деятельности; поэтапное использование межпредметных связей в процессе обучения профессионально ориентированным дисциплинам при подготовке будущих физических реабилитологов.

Доказано, что важнейшим показателем эффективности процесса подготовки специалистов выступает готовность будущих физических реабилитологов к профессиональной деятельности, которая рассматривается как результат специальной подготовки, включает совокупность профессиональных знаний, умений и навыков, имеющих комплексный характер, сформированную мотивацию к этому виду деятельности. Обоснованы такие структурные компоненты готовности: мотивационный, морально-ценностный, когнитивный, коммуникативный, деятельностно-практический, креативный.

Определены критерии оценки уровней готовности будущих физических реабилитологов к профессиональной деятельности: мотивационный, когнитивный, технологический и соответствующие уровни: низкий (элементарный), средний (репродуктивный), высокий (творческий).

Экспериментальная проверка педагогических условий эффективного использования межпредметных связей в обучении профессионально ориентированным дисциплинам в подготовке будущих физических реабилитологов осуществлялась на основе базовой дисциплины „Спортивная

медицина” с привлечением содержания профессионально ориентированных дисциплин, предусмотренных учебным планом специальности „Физическая реабилитация”. Разработана и внедрена учебная программа по профессионально ориентированной дисциплине „Спортивная медицина” с использованием межпредметных связей; программа методического семинара „Межпредметные связи профессионально ориентированных дисциплин в профессиональной подготовке будущих физических реабилитологов” для преподавателей; спецкурс „Профессиональная деятельность современного физического реабилитолога: интегративный подход” для студентов; программно-методическое обеспечение дисциплин цикла подготовки по специальности с учетом межпредметных связей.

В ходе экспериментального исследования апробированные педагогические условия полностью подтвердили свою эффективность в решении проблемы использования межпредметных связей в процессе обучения профессионально ориентированным дисциплинам при подготовке будущих физических реабилитологов.

Ключевые слова: межпредметные связи, профессиональная подготовка будущих физических реабилитологов, готовность будущих физических реабилитологов к профессиональной деятельности, педагогические условия.

Bugerya T. M. Intersubject relations in the professionally-oriented disciplines teaching in the profile training of future physical rehabilitologists.

The thesis for the scientific degree of Candidate of Pedagogical sciences, speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Luhansk Taras Shevchenko National University. – Luhansk, 2009.

The essence of the notion “intersubject relations” is determined, the role of intersubject relations during the forming of readiness of future physical rehabilitologists for the professional activity is opened, the pedagogical conditions of effective usage of intersubject relations in the professionally-oriented disciplines teaching in the profile training of future physical rehabilitologists are theoretically grounded and experimentally checked on the basis of the theoretical analysis of scientific sources in the thesis.

The program of the methodical seminar for the university “Intersubject relations of the professionally-oriented disciplines in professional training of future physical rehabilitologists”, the educational-methodical supplying of the discipline “Sport medicine” with usage of intersubject relations, the appropriate forms and methods of educational work with future physical rehabilitologists were created and experienced.

Key words: intersubject relations, profile training of future physical rehabilitologists, readiness of future physical rehabilitologists for professional activity, pedagogical conditions.